

Stichting Eusebius Arnhem
gevestigd te Arnhem

Rapport inzake de
jaarrekening 2023

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Inhoudsopgave

	Pagina
1. Bestuursverslag	2
2. Jaarrekening	
2.1 Balans per 31 december 2023	12
2.2 Staat van baten en lasten over 2023	14
2.3 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	15
2.4 Toelichting op de balans	17
2.5 Toelichting op de staat van baten en lasten	24
2.6 Overige toelichtingen	28
3. Overige gegevens	29

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

1. Bestuursverslag

1.1 Inleiding

In 2023 zou het er voor Stichting Eusebius Arnhem om gaan spannen. De grote restauratie (2011-2022) hadden wij achter de rug en een nieuwe museale presentatie Glorie van Gelre was in december 2022 feestelijk geopend. De vraag was of het nu ook zou lukken om met de nieuwe vaste museale presentaties en de invoering van de museumkaart en VIP-kaart van de Vriendenloterij, de definitieve omslag te kunnen maken van evenementenlocatie naar een culturele attractie. Nu een jaar verder kunnen we stellen dat dit is gelukt. Onze begroting was gericht op 50.000 betalende bezoekers en wij sloten 2023 af met ruim 60.000 betalende bezoekers. In 2022 waren dat er nog 38.000.

Volgens de trendmonitor van de Museumvereniging is de Eusebius nu een 'middelgroot' museum en behoren wij tot de 20% drukst bezochte musea van Nederland. Maar hoezeer de cijfers ook indruk maken zijn wij vooral verheugd door de grote variatie onder het bezoekend publiek. Op een willekeurige dag kan je in de Eusebius TikTokers aantreffen, zijn er gezinnen met kinderen die langskomen om de 'ridder in het kastje' te zien of kom je iets oudere bezoekers tegen die hier speciaal naartoe zijn gekomen omdat zij op televisie André van Duijn en Janny van der Heijden -met teckel Nhaan- in de glazen balkons hebben gezien.

Met de focus op de dagelijks openstelling leek de grote restauratie alweer ver achter ons. Toch waren er nog momenten van feestelijke reflectie. Het publiek koos de Eusebius tot 'beste renovatieproject' voor de Arnhemse Willem Diehl architectuurprijs. Bouwmanager Peter Koelewijn ontving de hoge koninklijke onderscheiding 'Ridder in de Orde van Oranje-Nassau' voor zijn vernieuwende aanpak die leidde tot effectief bouwen. Deze 'Arnhemse' aanpak kreeg landelijke navolging, onder andere bij de Domtoren in Utrecht.

En het zal geen verrassing zijn dat het restaureren van een eeuwenoud rijksmonument nooit zal ophouden. In 2023 zijn er twee nieuwe restauratieprojecten gestart; het herstel van het Strümpflerorgel (kosten: 1,3 miljoen euro) en een historisch bijgebouw (voormalige diakenkamer) dat wij hebben omgedoopt tot 'de Cuyperskamer' (kosten: 200.000 euro). Stichting Eusebius Arnhem heeft hiervoor subsidies geworven en is in 2023 wervingscampagnes gestart om particulier- en sponsorgeld binnen te halen.

De plannen voor de verduurzaming van de Eusebiuskerk, die met de restauratie zijn opgestart, werden ook in 2023 verder voortgezet. In het voorjaar is er een samenwerking aangegaan met de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) om de toepassing voor waterstof in de Eusebiuskerk structureel met studenten van de HAN te onderzoeken. De Rabobank werd sponsorpartner van dit project met een mooie financiële bijdrage. En rond de zomer organiseerde de regionale energy-kennispartner Connectr, samen met Citymarketing Arnhem en de Eusebius, een internationaal energy-congres in de Eusebius waarbij de Eusebius een plaats op het podium had om over de plannen met waterstof te vertellen.

We blikken kortom terug op een succesvol jaar. Een jaar waarin is bewezen dat de omslag van evenementenlocatie naar culturele attractie is geslaagd. De komende jaren richten wij ons op de doorontwikkeling van de Eusebius op dit stevige fundament met een vernieuwd ondernemingsplan. Met de toekomstplannen willen wij een meer brede doelgroep Arnhemmers bereiken en binden.

De afgelopen jaren is de Eusebius al podium geweest voor vele cultureel en maatschappelijke activiteiten en dat willen we de komende jaren verder uitbreiden, verbeteren en verankeren.

De programmering van 2023 staat in dit jaarverslag beschreven. De Eusebius is nu weer van, maar moet uiteindelijk ook vóór iedereen worden.

Mei 2024
Peter Ruigrok
Voorzitter Stichting Eusebius Arnhem

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

1.2 Stichting Eusebius Arnhem

Statutair doel

Statutaire naam: Stichting Eusebius Arnhem.

Statutaire doelstelling:

- De instandhouding en exploitatie van: de Grote of Eusebiuskerk te Arnhem, met de zich daarin bevindende orgels, voorwerpen van (cultuur)historische waarde en verdere inventaris, en
- De daarbij behorende toren, met de zich daarin bevindende uurwerken, klokken (carillon) en andere aanhorigheden, allen voor zover deze zijn aan te merken als monumenten, beschermd op grond van de Erfgoedwet, alsmede het verrichten van al hetgeen ter bereiking van het doel, in de ruimste zin, bevorderlijk kan zijn.

De Stichting neemt, als grondslag van haar handelen, de Culturele Governance Code als uitgangspunt is genomen. Dit betekent dat:

- Benoeming van bestuursleden plaatsvindt op basis van een profiel voor het hele bestuur en een profiel per bestuurslid.
- De maximale benoemingstermijn van bestuursleden tweemaal vier jaar is.

Eigendomssituatie Eusebiuskerk

Sinds 2018 is Stichting Eusebius Arnhem (SEA) economisch eigenaar van de toren en het schip van de Eusebiuskerk. Sinds mei 2019 is SEA ook juridisch eigenaar van de toren en het schip. Daarvoor was de Protestantse Gemeente Arnhem (PGA) juridisch eigenaar van het schip en de gemeente Arnhem juridisch eigenaar van de toren.

Samenstelling bestuur

De samenstelling van het bestuur op 31 december 2023:

- Peter Ruigrok, voorzitter
- Peter Berns, vicevoorzitter, secretaris, museale zaken en fondsenwerving. Afgetreden per 1 januari 2024 vanwege de aflopende tweede bestuurlijke termijn.
- Bert Wanschers penningmeester vanaf 22 december 2022.
- José Jochemsen-Vernooij, juridische zaken
- Dorien van Leeuwen, HR en vrijwilligers
- Gert Roelofsen, bouwzaken en organisatie
- Willem Vierdag, marketing en communicatie en bedrijfsvoering
- Wim Hoksbergen, algemeen bestuurslid, totdat de financiële verantwoording van de restauratie in 2024 is afgerond.

Tiana Wilhelm is op 20 december 2023 benoemd als opvolger van Peter Berns per 1 januari 2024. Dorien van Leeuwen neemt vanaf 1 januari 2024 de rol van vicevoorzitter op zich.

Tiana Wilhelm is op 20 december 2023 benoemd als opvolger van Peter Berns per 1 januari 2024. Dorien van Leeuwen neemt vanaf 1 januari 2024 de rol van vicevoorzitter op zich.

(Neven)activiteiten bestuursleden ultimo 2023:

Peter Ruigrok

- Voorzitter Raad van Commissarissen Kuiper Groep bv.;
- Voorzitter Raad van Commissarissen Woningbouw Vereniging voor Arnhemse Ambtenaren;
- Associé bij Dietz in Utrecht;
- Lid Raad van Advies Area of People;
- Vrijwilliger Prostaatanker Stichting;
- Lid Expertteam (versnelling) Woningbouw van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Peter Berns

- directeur Berns MuseumManagement
- voorzitter Stichting Fonds Jan Cunen
- lid werkgroep Transitie Platform Binnenstad Arnhem.

José Jochemsen-Vernooij

- Advocaat bij Hekkelman Advocaten N.V.;
- Lid Tuchtcommissie KNVB amateurs;
- Lid van Vereniging voor Agrarisch Recht;
- Lid van Vereniging voor Agrarisch Recht advocaten;
- Auteur Sdu Tekst en Commentaar Pacht.

Gert Roelofsen

- Manager Verkoop & Zakelijke Verhuur Woonin;
- Member Royal Institute of Chartered Surveyors RICS - Professional Group Residentials.

Dorien van Leeuwen

- HR, Marketing en Sales Manager KplusV;
- Marketing & Communicatie Stichting Microkrediet voor Moeders;
- Bestuurslid VVE Woningen Zwaluwpark sinds november 2023.

Wim Hoksbergen

- Directeur Jeewee BV;
- Penningmeester Stichting RK Beheer Insula Dei;
- Vicevoorzitter Stichting Christine Baeder Irene Kinderziekenhuis.

Willem Vierdag

- Eigenaar LBL Groep bv;
- Mede-eigenaar Nieuw Vertier bv;
- Lid Raad van Commissarissen Kuiper Groep bv;
- Lid Raad van Toezicht van Startclub Arnhem.

Bert Wanschers

- Eigenaar GWH consultancy BV;
- Voorzitter VVE Nieuw Haveke.

Stichting Eusebius Arnhem heeft de ANBI-status.

Governance

Het bestuur van SEA onderschrijft de beginselen van de Culturele Governance Code. In acht principes worden hierin de beginselen van goed bestuur en toezicht voor de culturele sector beschreven. In 2020 zijn door de Stichting een Visie op Governance, een Informatieprotocol en een Bestuurs- en Directiereglement opgesteld en vastgesteld. Op basis van deze documenten is de directeur verantwoordelijk voor de jaarlijkse exploitatie van de stichting.

Binnen het bestuur is kennis en ervaring voorhanden op de volgende gebieden: financiën, museummanagement, bouwkunde, HR, vrijwilligerszaken, marketing, juridische zaken, carillon/orgel, verandermanagement, exploitatie en governance. Bestuursleden besturen, adviseren en handelen onafhankelijk van hun eigen ondernemingen of werkgever. Het bestuur ontvangt een beperkte vergoeding van € 250 per jaar voor onkosten.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Stichting Eusebius Arnhem, Arnhem

Meerjarenvisie

Per januari 2021 is het in december 2020 vastgestelde Ondernemingsplan 2021-2024 van kracht. In dit Ondernemingsplan stelde Stichting Eusebius Arnhem zich het ambitieuze doel om de Eusebiuskerk, na afronding van de ingrijpende restauratie, te transformeren van een verouderde evenementenlocatie tot een culturele topattractie. In de bestuursvergadering van oktober 2023 is het ondernemingsplan geëvalueerd en de planning vastgesteld voor de totstandkoming van een nieuw ondernemingsplan (2025-2028).

1.3 Organisatie

Bedrijfsbureau

In lijn met het Ondernemingsplan 2021-2024 is in 2023 gewerkt aan de verdere kwaliteitsverbetering en professionalisering van de organisatie. In dit jaar is er een nieuwe administrateur aangetrokken en is de facturering gedigitaliseerd en geautomatiseerd. De directeur (Meike Verhagen) had in 2023 de regie op de exploitatie en het dagelijks onderhoud van de Eusebiuskerk. Zij werd daarbij ondersteund door een hospitalitymanager (Heleen Nusman), een officemanager/bestuurssecretaris (Odilia Evers) en een collectiebeheerder (Roos Otten). Voor de planning van de groepsbezoeken en evenementen is een zzp'er aangetrokken (Tanja van Adrichem) en voor het incidentele of regulier onderhoud van de installaties is er als zzp'er betrokken (Steven Withagen). In 2023 is er een tijdelijke fondsenwerver (zzp) aangetrokken voor de werving voor het orgel (Gerda Mulder). Eind 2023 was dit contract weer beëindigd vanwege de afronding van het project.

Bouwmanagement

Peter Koelewijn heeft in de zomer van 2022 feestelijk afscheid genomen als bouwmeester van de Eusebiuskerk. Hij was verantwoordelijk voor alle werkzaamheden betreffende de restauratie en uitvoering van de herbestemming. Hij werd aangestuurd door het bestuur en ondersteund door het bestuurssecretariaat. De werkzaamheden werden uitgevoerd door aannemingsbedrijf Nico de Bont TBI, in nauwe samenwerking met onder meer Slotboom Steenhouders en Rothuizen Architecten. Het aannemingsbedrijf is aan het begin van de restauratie via een openbare aanbesteding aangetrokken. Na de afronding van de restauratie heeft de heer Koelewijn nog twee opdrachten vanuit de Stichting: het voeren van het projectmanagement over de restauratie en renovatie van het grote Strumphlerorgel en de restauratie van de Cuyperskamer.

Vrijwilligers

Gemiddeld waren er in 2023 60 vrijwilligers werkzaam in en voor de Eusebiuskerk, met uitzondering van het (vrijwilligers-)bestuur. Deze vrijwilligers zijn van groot belang voor de organisatie; zij maken de dagelijkse openstelling van de Eusebiuskerk mogelijk. In 2023 was er veel aandacht voor de veiligheid van de vrijwilligers (en bezoekers) door meer structurele ontruimings- en BHV oefeningen te organiseren. Om de vrijwilligers beter tegen de koude wintermaanden te beschermen is besloten om iedereen een warme Eusebius-jas (in bruikleen) aan te bieden. Er is hiervoor een opdracht verleend aan de bekende Arnhemse modeontwerper Sjaak Hullekes. 'Veilige' communicatie is verder verbeterd doordat er voortaan kleinschalige informatiesessies worden georganiseerd naast de vier grote vrijwilligersbijeenkomsten. Met kleinere 'praatgroepen' durven vrijwilligers zich meer uit te spreken over wat zij belangrijk vinden dan met grote bijeenkomsten.

Externe relaties

Kort na de verwerving van de museumstatus (oktober 2021) is SEA lid geworden van de Museumvereniging (vanaf november 2021). Dit biedt voordelen op het gebied van kennisdelen (onder de leden), het kunnen volgen van de Museum CAO (helderheid voor de betaalde krachten) en het implementeren van de Museumkaart. SEA is de Museum CAO per 1 januari 2022 gaan volgen en heeft de Museumkaart in december 2022 geïmplementeerd. SEA is sinds 2017 lid van de Coöperatie Erfgoed Gelderland, waarbij een groot aantal Gelderse musea en erfgoedinstellingen is aangesloten. De leden kunnen gebruik maken van diverse diensten en kunnen voor projecten een beroep doen op de provinciale subsidieregeling voor kleine en middelgrote musea. De directeur van SEA is voorzitter van

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

het Grote Kerken Overleg (GKO) in Nederland. In dit overleg worden ervaringen uitgewisseld en inzichten gedeeld. Er wordt actief landelijk gelobbyd bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en de Raad voor cultuur.

Met de Hogeschool Arnhem Nijmegen is er vanaf maart 2023 een (fictief) Waterstof Living Lab opgericht in de Eusebiuskerk wat betekent dat studenten in de praktijk onderzoek kunnen doen.

De Eusebius werkt zeer proactief samen met vele partners uit de stad en regio. In het kort enkele uitgelicht: Focus filmtheater (onze zomerbeiaardconcerten zijn vanaf hun dak te beluisteren), ArtEZ hogeschool voor de kunsten (diverse studentenprojecten in de kerk), HAN (naast het Living Lab ook diverse andere activiteiten in de kerk), Ruimtekoers (evenement burgerschap), vele sponsors en particulieren in het kader van het orgelproject, intensief contact is er met de lokale, provinciale en landelijke overheden vanwege diverse activiteiten, Phillip studios (kunstenaarsduo als artists in residence in de Eusebius), Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (huurder van de Raadskapel met de Citystore), Citymarketing en Platform Binnenstad Arnhem (waarbij de Eusebius-directeur ook bestuurder is van Citymarketing en kwartiermaker van het Eusebiuskwartier), Prodesse (waarbij de Eusebius-directeur jurylid is van de Prodesseprijs), Gilde Stadswandelingen.

Tweemaal per jaar worden er door de Eusebius organisatie relatiebijeenkomsten georganiseerd in de Eusebius. Hier worden ook de Vrienden voor uitgenodigd.

1.4 Exploitatie

Met de vaste museale presentaties en glazen balkons in de toren (Slag om Arnhem sinds sept. 2019) en op het koor en grafkelders (Glorie van Gelre sinds dec. 2022) is het museale fundament nu klaar. Op het moment van dit schrijven heeft de Eusebius met 360 dagen openstelling een heel kalenderjaar achter de rug en kan de stichting het nieuwe bedrijfsprofiel goed evalueren.

Nog geen vijf jaar geleden was het onzeker of de stichting verder zou moeten met evenementen of een combinatie van evenementen en museale activiteiten. De uiteindelijke focus op het museale profiel is succesvol gebleken. De combinatie van alles door elkaar bleek voor de bezoeker verwarrend en voor de organisatie een te grote belasting. De kerk is sinds enkele jaren niet meer onregelmatig, maar zeven dagen per week geopend op vaste openingstijden. Sinds 5 december 2022 is de museumkaart ingevoerd en verderop in 2023 nog veel andere kortingskaarten zoals de VIP-kaart van de Vriendenloterij, CJP-kaart en de Gelrepas ingevoerd. Voor de bezoekers is het nu duidelijk dat deze locatie een museum of, liever gezegd, een 'culturele attractie' is. De glazen balkons vormen daarbij de grote publiekstrekkers, vanwege het onderscheidende karakter ten opzichte van andere musea en de aansprekende foto's die in de balkons worden gemaakt.

Na één jaar openstelling als volwaardige culturele attractie zijn er ruim 60.000 betalende bezoekers geweest. Dat zijn er 11.000 meer dan de beoogde 50.000 en 23.000 meer dan de 38.000 betalende bezoekers dat in 2022 naar de Eusebiuskerk kwam. De grote groei is naar verwachting grotendeels te danken aan de invoering van de nieuwe kortingskaarten zoals de museumkaart en de openstelling van de nieuwe vaste museumpresentatie Glorie van Gelre. Ten opzichte van 2022 zijn er in 2023 8% meer jongeren naar de Eusebiuskerk geweest (van 14% in 2022 naar 22% in 2023), wat zich mogelijk ook door de invoering van de museumkaart (jongerenkaart) en de CJP kaart laat verklaren.

In 2023 heeft de Eusebius, uit het niets, een nummer dertien notering gekregen voor naamsbekendheid onder musea en erfgoedinstellingen in Gelderland. Hendrik Beerda Brand Consultancy doet jaarlijks grootschalig onderzoek naar de merkpositie van alle cultuurorganisaties.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Cultureel en maatschappelijk programmeren

Stichting Eusebius Arnhem onderzoekt sinds enkele jaren de mogelijkheid om, naast de vaste museale presentaties, ook actief te kunnen programmeren. Daarmee komt de stichting tegemoet aan de breed gedragen maatschappelijke opdracht aan musea om brede doelgroepen te bereiken en deze doelgroepen te binden. De wens tot programmeren komt ook voort uit het Europees Verdrag van Faro. Het verdrag roept op om na te denken over de vraag: waarom bewaren we erfgoed, voor wie, hoe zijn mensen betrokken en hoe komt erfgoed ten goede aan de hele samenleving? In de wens om structureel te willen programmeren trekt Stichting Eusebius Arnhem op met de andere landelijke grote stadskerken (Grote Kerken Overleg - GKO). Het gedeelde standpunt luidt dat de kostbaar gerestaureerde kerken actief kunnen worden ingezet voor maatschappelijke opgaven. Daarmee overstijgen zij de sectoren erfgoed en cultuur maar raken bijvoorbeeld ook economie (toerisme in binnensteden), milieu (duurzaamheid) en het sociaal domein (laagdrempelig ontmoeten, bezinning, dialoog). In 2023 zijn er verschillende gesprekken geweest vanuit het GKO met onder meer de Raad voor Cultuur en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en met diverse lokale overheden. De inzet van deze landelijk en lokaal gevoerde lobby is dat er uiteindelijk structureel budget beschikbaar komt voor programmering door de stadskerken.

De Eusebius-organisatie is te klein om zelf te kunnen programmeren en beschikt nog niet over de budgetten om zelf te kunnen programmeren en organiseren. Daar staat tegenover dat er de afgelopen jaren andere slimme manieren gevonden zijn om maatschappelijke impact te generen. Zo is de Eusebiuskerk 'locatiegever' voor maatschappelijke en culturele activiteiten die goed aansluiten bij de locatiespecifieke voordelen van het gebouw en de verhalen van deze kerk. Samen met culturele en maatschappelijke organisaties in de stad en regio wordt er georiënteerd op wat deze partners, met hun eigen expertise en netwerken, in de Eusebius zouden kunnen programmeren. Zodoende is er ook in 2023 een aantal incidentele evenementen georganiseerd met een breed maatschappelijk bereik. Om er een aantal uit te lichten: een herdenking voor de getroffen slachtoffers met de aardbeving in Turkije/Syrië (februari – samen met de burgemeester en Turkse en Syrische gemeenschap), Stad van Vertrouwen (maart – een workshop door Ruimtekoers over het vertrouwen in de democratie samen met jongeren en gemeenteraadsleden), Energyday (juni – een congres over de energietransitie door Connectr en Citymarketing met internationale en lokale energiebedrijven), De Kiesmannen (november – een informatieve show voor jongeren over de landelijke verkiezingen, door de gemeente Arnhem).

Het Arnhemse kunstenaarsduo Phillip Studios ontvangt een tijdelijke subsidie van de gemeente Arnhem. Zij zijn door de Eusebius voor twee jaar aangesteld als Artist in Residence. Phillip Studios onderzoekt de mogelijkheden van interactie met het publiek en maakt daarbij gebruik van de locatiespecifieke voordelen van het gebouw zoals de akoestiek. In november 2023 openden zij hun eerste installatie in de Annakapel. In 2024 en 2025 worden er nog twee installaties geopend in de kerkzaal. Hiermee verkent de Eusebius-organisatie de mogelijkheden van het organiseren van wisselexposities op verschillende plaatsen in het gebouw.

Er is een nieuw project met kunstenaar Arno Coenen gestart. Deze kunstenaar van 'de beerdertjes en covids op het dak van de Eusebius' heeft een interactieve installatie ontworpen voor de kerkzaal. Het gaat om een klimtoren van hout van negen meter hoogte. Het is een speels kunstwerk dat, in lijn met zijn kunst op de kerk, een verhaal vertelt over hoop en veerkracht na een grote crisis. Het is een blikvanger in de ruimte en door iedereen te beklimmen. Het vormt een brug tussen de oude verhalen in de kerk en het heden: die van hoop en veerkracht van een samenleving na verwoesting. Het kunstwerk heeft humor, is uitdagend maar niet provocerend en is eigentijds en maakt de kerk aantrekkelijker voor een jonger publiek. De subsidieaanvragen zijn in 2023 in gang gezet. In februari is er een vormenstudie gedaan in de kerkzaal door de opbouw van een houten geraamte. Op basis hiervan hebben Welstand, brandweer en omgevingsdienst hun instemming gegeven voor de verdere praktische uitvoering. Het kunstwerk staat gepland om in 2025 te worden gerealiseerd.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Stichting Eusebius Arnhem streeft de komende jaren naar een uiteindelijk meer structurele programmering. Daarmee kan beter tegemoetgekomen worden aan de wens om naast het aantrekken van bredere doelgroepen, deze ook meer te binden. Daarnaast wordt voor Arnhemmers beter duidelijk waar de Eusebius voor staat en voor gaat. Anders gezegd kunnen de verhalen van deze kerk meer actief worden gedeeld en maatschappelijk worden benut. Denk bijvoorbeeld aan de iconische betekenis van de kerk rond Slag om Arnhem en hieruit voortkomend de thema's 'veerkracht' en 'vrijheid'. Jaarlijks worden er in de Eusebius herdenkingen en herdenkingsconcerten georganiseerd op 4 mei en, sinds 2019, ook jaarlijks rond 17 september. De Eusebius-organisatie wil meer structurele programmering aanbieden rond deze belangrijke en actuele maatschappelijke thema's. Zo staat in mei 2024 een experiment in de planning om in de kerk een inclusieve vrijheidsmaaltijd te organiseren. Dit kan een jaarlijks terugkerende activiteit worden.

De komende jaren wordt er ook gewerkt aan een meer stevige educatieve programmering, om de verhalen van de kerk ook onder jongeren onder de aandacht te brengen. De eerste stap is in 2023 gezet met het bij de balie gratis aanbieden van een knutselpakket voor gezinnen. Jongeren versieren een eigen houten fluitje waarbij de aandacht wordt gevestigd op de werking en restauratie van het orgel. Een volgende belangrijke stap is het organiseren van de educatie onder scholen. In 2024 wordt het aanbod ontwikkeld. Hierbij wordt de Eusebius ondersteund door een educatieprofessional.

De Eusebius verwierf in 2023 opnieuw de Green Key Gold certificering, een internationaal keurmerk voor duurzame bedrijven in de recreatie- en vrijetijdsbranche en zakelijke markt.

Het resultaat van de exploitatie van de kerk laat in 2023 een positief saldo zien van € 101.278. In verband met de hoge te verwachten kosten voor de restauratie van het orgel zal € 100.000 van dit resultaat worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve groot onderhoud orgel en beiaard.

1.5 Restauratie

Restauratie Cuyperskamer

De Cuyperskamer, gelegen tegen de noordzijde van de kooromgang, is ontworpen door architect Joseph Cuypers en in 1904 opgeleverd. Het bijgebouw was bedoeld als 'wachtkamer der doopelingen en kleedruimte van de dominee'. Het restauratieplan voor de Cuyperskamer voorziet in een hoogwaardige ruimte voor bijeenkomsten, bereikbaar vanaf buiten en vanuit de kooromgang. Een dergelijke ruimte betekent een verbetering van de exploitatie van de kerk. De restauratie is in 2023 gestart en zal in de loop van 2024 worden afgerond.

Herstel looddiefstal

In augustus 2022 is een grote hoeveelheid lood gestolen van de daken van de consistorie en de kooromgang. Hiervoor moesten direct veel noodreparaties aan de daken worden verricht. In 2023 is het buitenwerk van de schade definitief hersteld. Het herstel van de waterschade aan de gewelven binnen in de kooromgang volgt begin 2024.

1.6 Fondsenwerving

De fondsenwerving in 2023 stond grotendeels in het teken van de werving voor de restauratie van het Strümplerorgel. De fondsenwerving werd gecoördineerd door een interne commissie met vicevoorzitter van het bestuur Peter Berns en directeur Meike Verhagen. De commissie werd bijgestaan door Dick van der Meer; organist en orgelliefhebber en een warme relatie van de Eusebius. Dick adviseerde de commissie over de strategie en droeg zelf bij aan de fondsenwerving. Stichting Eusebius Arnhem verleende opdracht aan Gerda Mulder voor het realiseren en lanceren van een publiekscampagne. Zij werkte samen met o.a. Erik Vos (ontwerper, Het Lab), Bas Boerman (webbouwer), Leendert Douma (tekstschrijver) en Jan van Dalen (fotografie). Voor de campagne werd de nieuwe website www.geefklank.nl en een uitgebreid donatieprogramma gelanceerd. In de kerkzaal kwam een groot scherm waar bezoekers vanaf 25 euro hun eigen foto kunnen uploaden. De campagne werd tijdens een

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

relatiebijeekomst gelanceerd in aanwezigheid van de organist, orgelbouwer, wethouder, pers en vele relaties. De campagne in de kerkzaal loopt door tot eind 2025. In 2023 heeft de campagne € 620.000 opgeleverd.

In 2023 kon de Eusebiuskapel definitief worden opgeleverd. Op deze wijze wordt de herinnering aan de naamgever van de kerk levend gehouden. Het monumentale hekwerk, de decoratieve natuurstenen vloer en de museale inrichting van de Eusebiuskapel is mede mogelijk gemaakt door de Provincie, Vriendenloterij en een anonieme grote schenking door een particuliere relatie.

Stichting Eusebius Arnhem ontving een legaat van een oud-vrijwilliger van € 10.000.

Het bestuur en directie van Stichting Eusebius Arnhem is de overheden, fondsen en schenkers zeer dankbaar voor alle bijdragen!

In 2023 is begonnen met de financiële eindafrekening en het eindverslag van de restauratie en de Verhalen uit de Eusebius en wordt begin 2024 met een accountantsverklaring onder de verschillende overheden en fondsen verspreid. Met alle betrokken overheden is overleg gevoerd over de aanpak en resultaten.

De gemeente Arnhem heeft subsidie voor het beheer van de toren en het schip vastgesteld op € 175.000 en € 41.000 per jaar.

1.7 Orgel en carillon/beheer gebouw

Voor onderhoud van orgel en carillon en de honorering van de stadsorganist en stadsbeiaardier is een gemeentelijke subsidie toegekend van € 34.000 per jaar. De activiteiten zijn vastgelegd in een afzonderlijk verslag.

Restauratie Strumphlerorgel

De grote lekkage van een waterleiding in de toren in 2021, waardoor het monumentale Strumphlerorgel grote inwendige schade had opgelopen, heeft het naar voren halen van de restauratie van het orgel, die vanaf 2027 was gepland, noodzakelijk gemaakt.

Bij de restauratie van het orgel wordt, naast het noodzakelijke schadeherstel en revisie, de windvoorziening sterk verbeterd door de toepassing van acht spaanbalgen, wordt de intonatie aangepast en wordt de dynamiek van het aanblazen van de pijpen veranderd. Hierdoor moet het orgel één van de toporgels in Nederland worden. Begin 2023 was een groot deel van de benodigde financiële middelen toegezegd, zodat de orgelbouwer kon beginnen met de feitelijke restauratie. De eerste stap was het volkomen leeghalen van de orgelkast, waaronder ruim 3.500 orgelpijpen. Alleen de pijpen in het orgelfront staan nog op zijn plaats en zullen pas begin 2025 worden gedemonteerd en worden aangepast. Er is gekozen voor het verplaatsen van de wenteltrap en het bordes uit het torenportaal naar de kerkzaal/zijbeuk, aan de rechterkant van het orgel. Ook aan de linkerkant van het orgel komt dan een klein bordes. De spaanbalgconstructie tegen de achterwand van het orgel in het torenportaal kan daardoor orgeltechnisch op de optimale hoogte worden gemonteerd. De spaanbalgen in het torenportaal leveren straks een spectaculair beeld op. Het restauratiewerk van het orgel bij de orgelbouwer verloopt voorspoedig. Het Strumphlerorgel kan vanaf de zomer 2025 weer bespeeld worden.

De in 2017 aangestelde Stadsbeiaardier Bob van der Linde zorgt iedere zaterdag voor de wekelijkse bespeling van het beiaard. Sinds 2019 is er jaarlijks een zomerbeiaardfestival waarbij vier keer een avondconcert wordt gegeven in samenwerking met gastbeiaardiers. Dit festival wordt uitgevoerd in samenwerking met Focus Filmtheater Arnhem, waar bezoekers een gratis ticket kunnen boeken om het concert (zonder omgevingsgeluid) vanaf het dakterras te kunnen beluisteren. Verdere samenwerking is er met de naastgelegen horeca: bezoekers luisteren gratis mee vanaf de verschillende terrassen. Promotie gebeurt vooraf met flyers en tijdens concerten worden er op terrassen en bij Focus handouts met het muziekprogramma uitgedeeld.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

Collectie & museumstatus

In 2018 is door een vrijwilliger een start gemaakt met de registratie van de collectie van de Eusebiuskerk. Alle historische objecten worden geregistreerd, gedocumenteerd en gefotografeerd in het professionele registratiesysteem Kerkcollectie Digitaal. Tevens is een collectiebeleid geschreven en geïmplementeerd. Collectieregistratie en –beleid zijn van groot belang voor een goed behoud en beheer van de collectie.

1.8 Eusebius in de media

De Eusebiuskerk wordt met grote regelmaat genoemd in de regionale en lokale media. De Eusebius haalde in 2023 meerdere keren de landelijke pers. Bijvoorbeeld met de start van de restauratie van het orgel (NOS), de burgemeester die afseilde van de Eusebiuskerk met de verkiezingen (NOS) en André van Duijn en Janny van der Heijden die de glazen balkons aandeden in het Omroep MAX televisieprogramma Denkend aan Holland. Positief en zelfs opmerkelijk was de positieve column over de Eusebius van opiniemaker Marcel van Roosmalen in het NRC. De Eusebius verscheen in diverse blogs en Duitse media. Deze perscontacten werden door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen aangedragen.

Daarnaast was er media-aandacht voor de vele culturele en maatschappelijke evenementen die in de Eusebiuskerk werden georganiseerd. De herdenking Slag om Arnhem werd ook dit jaar weer via livestream op Omroep Gelderland uitgezonden.

1.9 Jaarrekening

De jaarrekening 2023 van Stichting Eusebius Arnhem is in de vergadering van het bestuur op 15 mei 2024 te Arnhem goedgekeurd en vastgesteld.

Het bestuur dankt alle bij de Stichting Eusebius Arnhem betrokkenen, of zij dat nu doen als onderdeel van hun professionele beroepsuitoefening, als vrijwilliger of als bezoeker. Zonder het vertrouwen, de inzet en betrokkenheid van u allen, zouden wij als Stichting niet dat kunnen bereiken, wat we ook in het nieuwe Ondernemingsplan centraal stellen: het zijn van een plek voor alle bewoners van Arnhem de regio, die het waard is om te bezoeken.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2. JAARREKENING

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.1 Balans per 31 december 2023

(na voorstel resultaatverdeling)

		31 december 2023		31 december 2022	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
<i>Materiële vaste activa</i>					
Restauratie	1	258.185		258.185	
Herbestemming		504.768		561.459	
Inventaris		15.225		22.670	
Materiële vaste activa in uitvoering		<u>26.567</u>		<u>11.500</u>	
			804.745		853.814
<i>Financiële vaste activa</i>					
Overige vorderingen	2		1.152.331		1.223.221
Vlottende activa					
<i>Vorraden</i>					
	3		10.985		10.985
<i>Vorderingen</i>					
Vorderingen op handelsdebiteuren	4	18.516		19.067	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	5	76.674		64.558	
Overige vorderingen en overlopende activa	6	<u>278.931</u>		<u>112.482</u>	
			374.121		196.107
<i>Liquide middelen</i>	7		1.296.346		1.228.677
Totaal activazijde			<u><u>3.638.528</u></u>		<u><u>3.512.804</u></u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

		31 december 2023		31 december 2022	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Eigen vermogen	8				
Bestemmingsreserves	9	315.159		444.853	
Bestemmingsfondsen	10	216.574		216.574	
Vrij besteedbaar vermogen	11	131.189		-99.783	
			662.922		561.644
Voorzieningen					
Voorziening groot onderhoud	12		100.004		50.000
Langlopende schulden					
Langlopende leningen	13		1.626.098		1.723.221
Kortlopende schulden					
Schulden aan banken	14	24		-	
Aflossingsverplichtingen	15	97.123		70.189	
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		302.468		357.368	
Schulden ter zake van belastingen en premies sociale verzekeringen	16	8.954		6.166	
Kortlopende overige schulden en overlopende passiva	17	840.935		744.216	
			1.249.504		1.177.939
Totaal passivazijde			<u>3.638.528</u>		<u>3.512.804</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.2 Staat van baten en lasten over 2023

		2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
Baten				
	18			
Baten uit levering producten en diensten	19	664.142	500.000	477.200
Ontvangen subsidies en donaties	20	300.373	285.000	276.532
		<u>964.515</u>	<u>785.000</u>	<u>753.732</u>
Lasten				
Inkoopwaarde geleverde producten en diensten	21	30.093	12.000	56.871
Personeelskosten	22	254.864	230.000	196.761
Afschrijvingen materiële vaste activa	23	58.377	30.000	24.057
Huisvestingskosten	24	149.441	163.000	159.473
Museum en collectiekosten	25	49.227	23.800	27.668
Verkoop- en promotiekosten	26	40.131	78.100	32.898
Onderhoud gebouw	27	142.779	115.900	122.878
Kantoorkosten	28	14.947	12.200	11.709
Algemene kosten	29	90.682	59.000	54.399
Kosten orgel en beiaard	30	30.878	35.000	29.744
Totaal van som der kosten		<u>861.419</u>	<u>759.000</u>	<u>716.458</u>
Totaal van bedrijfsresultaat		<u>103.096</u>	<u>26.000</u>	<u>37.274</u>
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	31	16.116	-	13.629
Rentelasten en soortgelijke kosten	32	-17.934	-26.000	-25.788
Financiële baten en lasten		<u>-1.818</u>	<u>-26.000</u>	<u>-12.159</u>
Totaal van netto resultaat		<u>101.278</u>	<u>-</u>	<u>25.115</u>

De hoge bezoekersaantallen hebben geleid tot een hoger resultaat dan begroot. In verband met de hoge te verwachten kosten voor de restauratie van het orgel zal € 100.000 hiervan worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve groot onderhoud orgel en beiaard.

	2023	2022
	€	€
Resultaatbestemming		
Bestemmingsreserve beheer/onderhoud	-	11.079
Bestemmingsreserve restauratie/fondsenwerving	-232.816	14.541
Bestemmingsreserve groot onderhoud orgel en beiaard	100.000	-
Bestemmingsreserve exploitatie orgel en beiaard	3.122	1.836
Vrij besteedbaar vermogen	230.972	-2.341
	<u>101.278</u>	<u>25.115</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.3 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Informatie over de rechtspersoon

Vestigingsadres en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Eusebius Arnhem is feitelijk en statutair gevestigd op Kerkplein 1, 6811 EB te Arnhem en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 09084933.

Algemene toelichting

De belangrijkste activiteiten van de rechtspersoon

De activiteiten van de stichting betreffen de exploitatie en het beheer van kerk en toren.

De exploitatie-activiteiten betreffen:

- verhuur van kerk en andere ruimten ten behoeve van verschillende evenementen, recepties e.d.;
- het zelf organiseren van tentoonstellingen, concerten e.d.;
- het openstellen van de toren en de kerk voor bezoek aan de museale presentaties.

Algemene grondslagen voor verslaggeving

De standaarden op basis waarvan de jaarrekening is opgesteld

Deze jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving RJ 640 Organisaties zonder winststreven.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voorzover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, onder aftrek van ontvangen investeringssubsidies en verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorraden

Vorraden handelsgoederen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere opbrengstwaarde onder aftrek van een voorziening voor incurantheid.

Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening voor groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoegingen aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt.

Kortlopende schulden

Schulden zijn gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld. Schulden zijn gerangschikt onder de kortlopende schulden als deze binnen 12 maanden na balansdatum kunnen worden opgeëist en onder de langlopende schulden als dit niet het geval is.

De bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Subsidiebatens

Subsidiebatens worden in de staat van baten en lasten verantwoord op basis van de subsidietoezegging. Investeringsubsidies worden in mindering gebracht op de geactiveerde investeringen. De subsidies worden verantwoord op basis van beschikkingen. De definitieve subsidies worden veelal achteraf vastgesteld aan de hand van de werkelijk bestede kosten. Eventuele verschillen tussen de verantwoorde en de definitief vastgestelde subsidie zullen in het jaar van definitieve vaststelling worden verantwoord.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.4 Toelichting op de balans

Vaste activa

1 Materiële vaste activa

	Restauratie	Herbestem- ming	Inventaris	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2023					
Verkrijgings- of vervaardigings- prijs	31.578.219	1.724.437	51.072	11.500	33.365.228
Cumulatieve afschrijvingen	-	-78.103	-28.402	-	-106.505
Ontvangen subsidies *)	-31.320.034	-1.084.875	-	-	-32.404.909
Boekwaarde per 1 januari 2023	<u>258.185</u>	<u>561.459</u>	<u>22.670</u>	<u>11.500</u>	<u>853.814</u>
Mutaties					
Investerings	-	6.474	-	15.067	21.541
Afschrijvingen	-	-55.828	-7.445	-	-63.273
Desinvesteringen	-	-12.233	-	-	-12.233
Afschrijvingen op desinvestering- en	-	4.896	-	-	4.896
Saldo mutaties	<u>-</u>	<u>-56.691</u>	<u>-7.445</u>	<u>15.067</u>	<u>-49.069</u>
Stand per 31 december 2023					
Verkrijgings- of vervaardigings- prijs	31.578.219	1.718.678	51.072	26.567	33.374.536
Cumulatieve afschrijvingen	-	-129.035	-35.847	-	-164.882
Ontvangen subsidies *)	-31.320.034	-1.084.875	-	-	-32.404.909
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>258.185</u>	<u>504.768</u>	<u>15.225</u>	<u>26.567</u>	<u>804.745</u>

Afschrijvingspercentages:

- Restauratie: 0%
- Herbestemming: 5 - 6,67%
- Inventaris: 10 - 20%
- Vaste activa in uitvoering: 0%

*) Voor zover tegenover de (cumulatief) ontvangen subsidie geen investeringen zijn gedaan, is de subsidie als vooruitontvangen post onder de kortlopende schulden verantwoord. Voor zover de gesubsidieerde investeringen hoger zijn dan de ontvangen voorschotten op toegezegde subsidies, is het saldo opgenomen onder de vorderingen onder de vlottende activa.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Financiële vaste activa

2 Overige vorderingen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Nog te ontvangen subsidie Gemeente Arnhem		
Stand per 1 januari	1.293.410	1.362.904
Ontvangen in het boekjaar	<u>-70.189</u>	<u>-69.494</u>
	1.223.221	1.293.410
Te ontvangen komend boekjaar	<u>-70.890</u>	<u>-70.189</u>
Totaal	<u><u>1.152.331</u></u>	<u><u>1.223.221</u></u>

De nog te ontvangen subsidie Gemeente Arnhem heeft betrekking op de in 2019 toegezegde bijdrage van de Gemeente Arnhem ter grootte van € 1.500.000. Deze subsidie wordt in 20 jaar ontvangen en hangt samen met de ontvangen lening Gemeente Arnhem. De in het volgende boekjaar te ontvangen subsidie is opgenomen onder de overige vorderingen en overlopende activa.

Vlottende activa

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
3 Voorraden		
Handelsgoederen	<u>10.985</u>	<u>10.985</u>

Een voorziening wegens incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

Vorderingen

4 Vorderingen op handelsdebiteuren

Debiteuren	<u>18.516</u>	<u>19.067</u>
------------	---------------	---------------

Een voorziening voor dubieuze debiteuren wordt niet noodzakelijk geacht.

5 Belastingen en premies sociale verzekeringen

Omzetbelasting	<u>76.674</u>	<u>64.558</u>
----------------	---------------	---------------

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
6 Overige vorderingen en overlopende activa		
Nog te ontvangen schadeuitkering koper- en looddiefstal	151.032	-
Nog te ontvangen subsidie Gemeente Arnhem	70.890	70.189
Nog te ontvangen afrekening museum jaarkaart	21.766	5.498
Verzekeringen	18.920	4.778
Vooruitontvangen subsidies	8.000	28.000
Nog te ontvangen rente	7.219	-
Afrekening energie	-	4.017
Diversen	1.104	-
	<u>278.931</u>	<u>112.482</u>

7 Liquide middelen

Kas	1.225	1.731
Overlopende kruisposten	1.476	1.365
ABN AMRO	-	493.135
Rabobank	1.293.645	732.446
	<u>1.296.346</u>	<u>1.228.677</u>

8 Eigen vermogen

	Bestem- mingsreser- ves	Bestem- mings- fondsen	Vrij besteedbaar vermogen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2023	444.853	216.574	-99.783	561.644
Mutatie uit resultaatverdeling	-129.694	-	-	-129.694
Uit resultaatverdeling	-	-	230.972	230.972
Stand per 31 december 2023	<u>315.159</u>	<u>216.574</u>	<u>131.189</u>	<u>662.922</u>

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
9 Bestemmingsreserves		
Bestemmingsreserve beheer/onderhoud	203.900	203.900
Bestemmingsreserve restauratie/fondsenwerving	-	232.816
Bestemmingsreserve groot onderhoud orgel en beiaard	113.024	13.024
Bestemmingsreserve exploitatie orgel en beiaard	-1.765	-4.887
	<u>315.159</u>	<u>444.853</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	2023	2022
	€	€
Bestemmingsreserve beheer/onderhoud		
Stand per 1 januari	203.900	192.821
Resultaatverdeling	-	11.079
Stand per 31 december	<u>203.900</u>	<u>203.900</u>
Bestemmingsreserve restauratie/fondsenwerving		
Stand per 1 januari	232.816	218.275
Resultaatverdeling	-232.816	14.541
Stand per 31 december	<u>-</u>	<u>232.816</u>

In 2022 is de restauratie van de kerk afgerond. Derhalve is besloten om deze bestemmingsreserve vrij te laten vallen ten gunste van het vrij besteedbaar vermogen.

Bestemmingsreserve groot onderhoud orgel en beiaard		
Stand per 1 januari	13.024	13.024
Resultaatverdeling	100.000	-
Stand per 31 december	<u>113.024</u>	<u>13.024</u>

Bestemmingsreserve exploitatie orgel en beiaard		
Stand per 1 januari	-4.887	-6.723
Resultaatverdeling	3.122	1.836
Stand per 31 december	<u>-1.765</u>	<u>-4.887</u>

10 Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfonds instandhouding Eusebiuskerk	<u>216.574</u>	<u>216.574</u>
--	----------------	----------------

Bestemmingsfonds instandhouding Eusebiuskerk		
Stand per 1 januari	216.574	216.574
Mutaties	-	-
Stand per 31 december	<u>216.574</u>	<u>216.574</u>

Op 27 december 2005 zijn Stichting Grote of Eusebiuskerk en Stichting Eusebius Arnhem overeengekomen dat het batig saldo uit liquidatie van eerstgenoemde stichting is overgemaakt naar Stichting Eusebius Arnhem. Stichting Eusebius Arnhem reserveert dat batig saldo en wendt dit aan voor de instandhouding van de Grote of Eusebiuskerk met prioriteit voor buitenonderhoud (exclusief toren).

Informatieverschaffing over bestemmingsreserves

Het bestuur heeft binnen het eigen vermogen van de stichting een aantal specifieke doelstellingen geformuleerd. Hiervoor zijn bestemmingsreserves gevormd, die muteren via de resultaatverdeling.

11 Vrij besteedbaar vermogen

Stand per 1 januari	-99.783	-97.442
Uit resultaatverdeling	230.972	-2.341
Stand per 31 december	<u>131.189</u>	<u>-99.783</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Voorzieningen

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
12 Voorziening groot onderhoud		
Stand per 1 januari	50.000	-
Dotatie boekjaar	50.004	50.000
Stand per 31 december	<u>100.004</u>	<u>50.000</u>

Langlopende schulden

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
13 Langlopende leningen		
Lening Gemeente Arnhem	1.152.330	1.223.221
Achtergestelde lening Nationaal Restauratiefonds	473.768	500.000
	<u>1.626.098</u>	<u>1.723.221</u>

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Lening Gemeente Arnhem		
Saldo per 1 januari	1.293.410	1.362.904
Aflossing	-70.189	-69.494
	<u>1.223.221</u>	<u>1.293.410</u>
Kortlopend deel	-70.891	-70.189
Saldo per 31 december	<u>1.152.330</u>	<u>1.223.221</u>

Bij besluit van het College van Burgemeester en Wethouders van 24 september 2019 is door de gemeente Arnhem aan stichting Eusebius een geldlening verstrekt in hoofdsom groot € 1.500.000. Over het niet afgeloste saldo is een jaarlijkse rente verschuldigd van 1%. De lening zal worden afgelost in de vorm van 20 jaarlijkse annuïtaire bedragen van € 83.122,97, voor het eerst op 1 december 2020. Dit bedrag zal middels een jaarlijkse subsidie worden verrekend.

Het deel van de lening met een looptijd van langer dan 5 jaar bedraagt € 861.608.

Zolang de lening niet geheel is afgelost, is de voorafgaande goedkeuring van Burgemeester en Wethouders nodig voor de volgende (rechts)handelingen:

1. Vervreemden of bezwaren van onroerende zaken;
2. Aangaan van leningen of borgtochten;
3. Het verzekerde bedrag voor brandschade;
4. Statutenwijzigingen;
5. Het berusten in een tegen geldneemster ingestelde rechtsvordering.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
	€	€
Achtergestelde lening Nationaal Restauratiefonds		
Saldo per 1 januari	500.000	500.000
Aflossing	-	-
	<u>500.000</u>	<u>500.000</u>
Kortlopend deel	-26.232	-
Totaal	<u><u>473.768</u></u>	<u><u>500.000</u></u>

Dit betreft een monumentenlening ad € 500.000 verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds. De looptijd bedraagt 180 maanden waarvan de eerste 36 maanden alleen rente verschuldigd is. Na 36 maanden wordt de lening in 144 maandelijkse annuïteiten van € 3.686,17 terugbetaald. De rente bedraagt 1% en staat gedurende de looptijd vast. De lening is achtergesteld ten opzichte van alle andere schuldeisers.

Het deel van de lening met een looptijd van langer dan 5 jaar bedraagt € 312.648.

Kortlopende schulden

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
14 Schulden aan banken		
ABN AMRO, bestuursrekening	<u>24</u>	<u>-</u>
15 Aflossingsverplichtingen		
Lening Gemeente Arnhem	70.891	70.189
Achtergestelde lening Nationaal Restauratiefonds	26.232	-
	<u>97.123</u>	<u>70.189</u>
16 Schulden ter zake van belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	6.626	6.166
Pensioenen	2.328	-
	<u>8.954</u>	<u>6.166</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	<u>31-12-2023</u>	<u>31-12-2022</u>
	€	€
17 Kortlopende overige schulden en overlopende passiva		
Vooruitontvangen bijdragen orgel	448.625	389.462
Vooruitontvangen bijdragen Cuyperskamer	128.005	96.875
Nog te ontvangen inkoopfactuur restauratie	107.443	120.000
Vooruitontvangen subsidie SIM - Toren	46.368	33.594
Accountantskosten	27.030	21.300
Nog te ontvangen inkoopfacturen	21.999	23.067
Vooruitontvangen subsidie waterstof project	18.708	-
Nog te betalen gratificaties	13.000	-
Vooruitgefactureerde omzet	10.000	8.008
Vooruitontvangen subsidie SIM - Kerk	9.124	-
Vakantiegeldverplichting	5.964	5.502
Vakantiedagen	4.054	1.140
Energiekosten	615	1.105
Nog te betalen eigen risico koperdiefstal	-	44.163
	<u>840.935</u>	<u>744.216</u>

Niet in de balans opgenomen rechten, verplichtingen en regelingen

Informatieverschaffing over niet in de balans opgenomen verplichtingen

Op 26 augustus 2020 is door Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed een subsidiebeschikking afgegeven voor een bedrag van € 138.411 voor de instandhouding van de Eusebiustoren over de periode 2021 tot en met 2026. De afrekening zal plaatsvinden na de subsidieperiode.

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

	2023	Begroting 2023	2022
	€	€	€
18 Baten			
Baten uit levering producten en diensten	664.142	500.000	477.200
Ontvangen subsidies en donaties	300.373	285.000	276.532
	<u>964.515</u>	<u>785.000</u>	<u>753.732</u>
19 Baten uit levering producten en diensten			
Kaartverkoop	557.145	450.000	354.192
Gebruiksvergoeding kerk	70.710	25.000	67.218
Huuropbrengst Citystore	31.973	25.000	29.908
Omzet winkelverkoop	3.076	-	17.055
Diversen	1.238	-	8.827
	<u>664.142</u>	<u>500.000</u>	<u>477.200</u>
20 Ontvangen subsidies en donaties			
Gemeente Arnhem Bijdrage in de beheerkosten	229.865	220.000	216.241
Gemeente Arnhem Subsidie orgel en beiaard	34.000	35.000	35.304
Ontvangen tegemoetkoming NOW	-	-	-203
Ontvangen tegemoetkoming TVL	-	-	9.395
Ontvangen donaties	36.508	30.000	15.795
	<u>300.373</u>	<u>285.000</u>	<u>276.532</u>
21 Inkoopwaarde geleverde producten en diensten			
Inkoopwaarde kaarten, boeken en magazines	-	-	29.253
Directe kosten gebruik kerk	30.093	12.000	27.618
	<u>30.093</u>	<u>12.000</u>	<u>56.871</u>
22 Personeelskosten			
Lonen	156.393	152.995	132.910
Sociale lasten	21.977	23.000	20.036
Pensioenlasten	17.845	17.000	15.416
Overige personeelskosten	58.649	37.005	28.399
	<u>254.864</u>	<u>230.000</u>	<u>196.761</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	2023	Begroting 2023	2022
	€	€	€
Overige personeelskosten			
Kostenvergoedingen vrijwilligers	21.263	16.200	12.070
Bedrijfskleding	10.000	-	-
Ziekteverzuimverzekering	8.228	9.000	10.276
Kosten inleen derden	6.013	3.000	2.915
Studie- en opleidingskosten	-	-	3.900
Overige personeelskosten	13.145	8.805	11.193
	<u>58.649</u>	<u>37.005</u>	<u>40.354</u>
Doorberekende schoonmaakkosten	-	-	-2.400
Toegerekend aan restauratie/herbestemming	-	-	-9.555
	<u>58.649</u>	<u>37.005</u>	<u>28.399</u>
23 Afschrijvingen materiële vaste activa			
Afschrijvingskosten herbestemming	55.828	30.000	16.250
Afschrijvingskosten inventaris	7.445	-	7.807
	<u>63.273</u>	<u>30.000</u>	<u>24.057</u>
Boekresultaat desinvestering activa	-4.896	-	-
	<u>58.377</u>	<u>30.000</u>	<u>24.057</u>
24 Huisvestingskosten			
Energiekosten	85.454	100.000	55.867
Verzekeringspremie	30.632	35.000	28.346
Schoonmaakkosten	27.732	26.000	23.284
Onroerende zaakbelasting	326	2.000	1.784
Eigen risico koperdiefstal	-	-	50.000
Overige huisvestingskosten	5.297	-	192
	<u>149.441</u>	<u>163.000</u>	<u>159.473</u>
25 Museum en collectiekosten			
Podcatchers	17.638	14.000	13.344
Kosten e-tickets	14.273	9.000	8.589
Onderhoud experience	6.843	300	4.045
Collectiebeheer	5.402	500	485
Overige museum en collectiekosten	5.071	-	1.205
	<u>49.227</u>	<u>23.800</u>	<u>27.668</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	2023	Begroting 2023	2022
	€	€	€
26 Verkoop- en promotiekosten			
Reclame- en advertentiekosten	31.429	72.900	8.712
Website/logo/huisstijl	8.350	1.600	1.440
Kosten opening	-	-	14.847
Kosten Eusebiuskrant	-	-	5.159
Overige verkoopkosten	352	3.600	2.740
	<u>40.131</u>	<u>78.100</u>	<u>32.898</u>
27 Onderhoud gebouw			
Onderhoud lift	58.567	30.000	11.961
Dotatie voorziening groot onderhoud	50.004	50.000	50.000
Onderhoud schip	26.403	5.900	1.590
Onderhoud toren	5.955	-	675
Onderhoud algemeen	1.850	30.000	58.652
	<u>142.779</u>	<u>115.900</u>	<u>122.878</u>
28 Kantoorkosten			
Kosten automatisering	10.389	7.000	6.921
Telefoon- en internetkosten	2.340	2.000	1.787
Kantoorbenodigdheden	553	300	311
Porti	155	500	476
Drukwerk	-	600	547
Overige kantoorkosten	1.510	1.800	1.667
	<u>14.947</u>	<u>12.200</u>	<u>11.709</u>
29 Algemene kosten			
Accountantskosten	48.135	28.550	31.111
Advieskosten	10.799	3.500	4.328
Abonnementen en contributies	9.106	5.500	5.468
Opleiding- en cursuskosten	6.261	4.600	-
Bestuurskosten	5.135	4.950	8.571
Representatiekosten	4.255	6.000	6.103
Verzekeringen	3.501	2.300	2.970
Vuilafvoer	1.629	1.000	1.359
Facilitaire kosten	1.372	1.500	-
Incassokosten	484	200	216
Overige algemene kosten	5	900	273
	<u>90.682</u>	<u>59.000</u>	<u>60.399</u>
Toegerekend aan restauratie	-	-	-6.000
	<u>90.682</u>	<u>59.000</u>	<u>54.399</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

	Begroting		
	2023	2023	2022
	€	€	€
30 Kosten orgel en beiaard			
Onderhoudskosten orgel en beiaard	218	1.100	1.032
Kosten beiaardier	15.695	16.500	15.100
Kosten stadsorganist	13.611	15.000	11.452
Overige kosten orgel en beiaard	1.354	2.400	2.160
	<u>30.878</u>	<u>35.000</u>	<u>29.744</u>
Financiële baten en lasten			
31 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten			
Ontvangen bankrente	3.182	-	-
Disconteringsvoordeel nog te ontvangen subsidie Gemeente Arnhem	12.934	-	13.629
	<u>16.116</u>	<u>-</u>	<u>13.629</u>
32 Rentelasten en soortgelijke kosten			
Rente leningen o/g	17.934	19.000	18.629
Rente en bankkosten	-	7.000	7.159
	<u>17.934</u>	<u>26.000</u>	<u>25.788</u>
Rente leningen o/g			
Rente lening Gemeente Arnhem	12.934	14.000	13.629
Rente achtergestelde lening Nationaal Restauratiefonds	5.000	5.000	5.000
	<u>17.934</u>	<u>19.000</u>	<u>18.629</u>

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

2.6 Overige toelichtingen

Gemiddeld aantal werknemers

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Gemiddeld aantal werknemers over de periode werkzaam binnen Nederland	<u>2,30</u>	<u>3,30</u>

Arnhem, 15 mei 2024

De heer P.S.M. Ruigrok
Voorzitter

Mevrouw D. van Leeuwen
Secretaris en vice voorzitter

De heer G. Wanschers
Penningmeester

Mevrouw C.F.F. Wilhelm-de Regt

Mevrouw J.C.M. Jochemsen-
Vernooij

De heer W.A. Vierdag

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

3. OVERIGE GEGEVENS

Gewaarmerkt door J.H.B. Geurtsen AA
d.d. 15-05-2024

DDJ Accountants B.V.

Aan het bestuur van
Stichting Eusebius Arnhem
Kerkplein 1
6811 EB ARNHEM

Arnhem, 15 mei 2024
Kenmerk: 43400/HG/26363

Betreft: CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de in dit jaarverslag op pagina 11 tot en met 28 opgenomen jaarrekening 2023 van Stichting Eusebius te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Eusebius per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Eusebius zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag;
- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ 640 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de

aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

DDJ Accountants B.V.

J.H.B. Geurtsen AA